

AJANKOHTAISTA

Suomessa kilpailupolitiikka perustuu pitkälti lakiin kilpailunrajoituksista (480/1992) ja sen muutos säädökseen (318/2004). Molemmat löytyvät Kilpailuviraston (www.kilpailuvirasto.fi) sivujen kohdasta Lainsäädäntö ja ohjeet. Suomen ja EY:n kilpailupolitiikasta ja -lainsäädännöstä löytyy runsaasti tietoa sekä Kilpailuvirastolta että Kauppa- ja teollisuusministeriöltä (www.ktm.fi – Markkinat ja kuluttajat – Kilpailuasiat). Markkinaoikeus (www.oikeus.fi/markkinaoikeus) julkistaa tietoja myös käsittelemistään kilpailuasioista. Turun kauppakorkeakouluun viime huhtikuussa perustettu Kilpailuinstituutti (www.tukkk.fi/yltalous/kilpailuinstituutti) on ainoa aihepiiriin erikoistunut tutkimuslaitos Suomessa.

Euroopan komissiolla on suuri vaikutusvalta kilpailulainsäädäntöön ja -politiikkaan. Sen kilpailuosaston suomenkieliset sivut ovat osoitteessa www.europa.eu.int/comm/competition/index_fi.html, mutta monia asiakirjoja ei ole käännetty suomeksi. OECD:llä (www.oecd.org) on myös kilpailuosasto (Browse by Topic – Competition), ja erityisesti kannattaa seurata sen arvioita kilpailun toimivuudesta ja kokonaistaloudellisista vaikutuksista eri maissa. Viime lokakuussa ilmestynyt OECD Economic Surveys Finland sisältää viimeisimmän katsauksen näihin kysymyksiin Suomessa.

Lehtemme tässä numerossa ei käsitellä julkisten hankintojen kilpailuttamista, jonka merkitys on kasvussa. Sitä säätelevät EU:n hankintadirektiivi, laki julkisista hankinnoista (1505/1992), sen tarkistus (1247/1997) ja useat siihen liittyvät asetukset, jotka löytyvät osoitteesta www.kunnat.net – Teemat – Kilpailupolitiikka. Samalla sivustolla on Kuntaliiton tarjoamaa aineistoa kilpailuttamisesta, jota tarjoaa myös Kunta-alan ammattiliitto KTV osoitteessa www.ktv.fi/fi/415/648.

Tuottajan ja kuluttajan ristiriita

Ennen vanhaan nähtiin ristiriitaa maataloustuottajan ja kaupunkilaiskuluttajan välillä. Nykyään kiristynyt kilpailu nostaa esiin tuottajan ja kuluttajan ristiriidan mitä moninaisimmilla aloilla ja jopa yhden ja saman henkilön kohdalla.

Toimiva kilpailu johtaa alempiin hintoihin, joista kaikki kuluttajat hyötyvät. Suomessa hyviä esimerkkejä ovat EU:n halvimpiin kuuluvat asuntolainojen korot ja kännykkäpuhelimet. Sen sijaan ruoka on yhä neljänneksen kalliimpaa kuin keskimäärin EU-maissa, ja tämän syitä kilpailuviranomaiset ovat nyt ryhtyneet selvittämään. Ehkä tehokkaampi kilpailupolitiikka hyödyttäisi kuluttajia siinäkin.

Nauttiessaan halvemmista tuotteista kuluttaja ei voi kuitenkaan olla varma niiden laadusta. Kilpailu kannustaa tuottajia etsimään keinoja kustannusten karsimiseen. Yksi keino on laadunsopeutus, joka voi ilmetä monella tavalla: teknisinä ongelmina, heikkona kestävyysnä, itsepalvelun suurempana osuutena jne. Ongelmat ovat sitä suurempia mitä vaikeampaa laadun

tarkistaminen on. Rakentaminen tarjoaa tästä varoittavia esimerkkejä. Joillakin toisilla aloilla, varsinkin palveluissa, heikko laatu sen sijaan paljastuu usein välittömästi.

Toisaalta kilpailun kiristyminen kannustaa ”ottamaan löysät pois” myös työpaikoilla. Kustannuksia karsitaan tehostamalla tuotantoa. Syntyy painetta luopua paitsi ylimääräisistä palkanlisistä myös monista työsuhte-educista ja verkkaisesta työtahdista. Sama henkilö, joka saa ostaa halvemmalla, tuntee nahoissaan työtahdin kiristymisen ja irtisanomisuhan.

Ei siis ole ihme, että kilpailun kiristyminen herättää ristiriitaisia tunteita. Sen hyvinvointivaikutukset eivät muodostu yksinomaan positiivisiksi. Tuskin kuitenkaan kukaan halajaa monopolien hallitsemaan maailmaan.

Yksilö tuntee näissä tilanteissa monesti voimattomuutta. Kilpailun sivuvaikutukset laatuun ja työhyvinvointiin kaipaavatkin viranomaisten ja järjestöjen valvontaa. Kilpailupolitiikan tarkoitus on edistää tervettä kilpailua, mutta myös sen haittoja pitää torjua.